

Agnieszka Kotwica

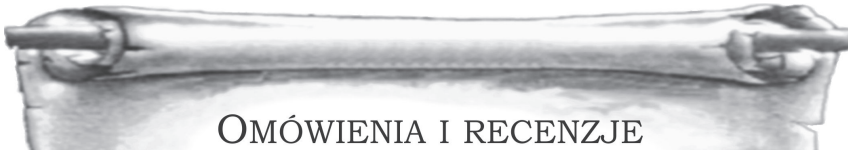
"Między teorią a praktyką : wybrane zagadnienia z zakresu kultury książki dzieci i młodzieży", pod red. Jadwigi Koniecznej i Marioli Antczak, Łódź 2011 : [recenzja]

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 3/3, 161-166

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OMÓWIENIA I RECENZJE

AGNIESZKA KOTWICA

*Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej
Uniwersytet Śląski w Katowicach*

Między teorią a praktyką : wybrane zagadnienia z zakresu kultury książki dzieci i młodzieży / praca zbiorowa pod red. Jadwigi Koniecznej i Marioli Antczak. - Łódź : Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, 2011. - 140, [2] s. : il. ; 24 cm. - ISBN: 978-83-89386-73-1

Publikacja zatytułowana *Między teorią a praktyką : wybrane zagadnienia z zakresu kultury książki dzieci i młodzieży* jest pracą zbiorową, wydaną przez Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, które od początku swojego istnienia, tj. od 1996 roku, „zorientowane jest na systematyczne unowocześnianie i doskonalenie systemu edukacji oraz ustawiczne kształcenie osób dorosłych” (*Informacje*).

Praca wydana została pod redakcją Jadwigi Koniecznej i Marioli Antczak – pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego (KBiIN UŁ). Autorką wstępu jest Konieczna – kierownik łódzkiej Katedry. Omawiana publikacja stanowi kolejną pozycję dotyczącą czytelnictwa i książki dla dzieci i młodzieży w bogatym dorobku obu autorek.

We *Wstępie* nakreślono cele, jakie przyświecały autorom poszczególnych artykułów, historyczny i kulturowy kontekst poruszanego tematu oraz istotę przeprowadzonych badań praktycznych. Wśród celów wymieniono: znaczenie inicjacji czytelniczej dla rozwoju emocjonalnego dziecka, wpływ Internetu na proces uczenia się, biblioterapeutyczne działanie książki czy też rolę czasopisma „Guliwer” w promocji książki dziecięcej.

Publikację stanowi zbiór ośmiu artykułów przygotowanych przez pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego oraz współpracujących z nimi przedstawicielami Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego. W opracowaniu – poświęconym wprawdzie znanej już tematyce – po raz kolejny udowodniono, że książka dla dzieci nadal jest zagadnie-

niem inspirującym do badań i dyskusji. „Pozostaje ciągle kluczem do wiedzy i podstawą dla wychowania człowieka twórczego i umiejącego posługiwać się informacją w różnej postaci” (*Między*, 2011, s. 6).

Tom otwiera praca Antczak zatytułowana „Rola pierwszych kontaktów z książką w wyborze zawodu nauczyciela bibliotekarza”. Autorka przytoczyła definicję *inicjacji czytelniczej* zaproponowaną przez Janinę Papuzińską (Papuzińska, 1981, s. 7). Wnikliwie opisała wpływ pierwszych kontaktów z książką na rozwój czytelniczy młodych bibliotekarzy. Postawiona przez Antczak hipoteza udowodniona została na niewielkiej, bo zaledwie dwudziestoosobowej populacji studentów. Byli to słuchacze II roku stacjonarnych studiów licencjackich KBiIN UŁ, uczestnicy specjalizacji z zakresu dydaktyki w bibliotece szkolnej. Na potrzeby badania stworzono kwestionariusz, dzięki któremu opisano środowisko domowe ankietowanych, ich pierwsze kontakty z książką oraz czynniki demograficzne i społeczne, tj. wiek, płeć, miejsce zamieszkania, pochodzenie, wykształcenie rodziców oraz stan rodziny (rodzina pełna – rozbita). Przyjęto, że intensywność czytelnictwa respondentów będzie mierzona liczbą publikacji zwartych przeczytanych w ciągu roku. Interesującym rozwiązaniem okazało się porównanie efektów badania z wnioskami zawartymi w raporcie Instytutu Książki i Czytelnictwa z 2009 roku (Wolff, 2009). Na tle ogólnopolskich wyników czytelnictwo przyszłych nauczycieli bibliotekarzy prezentuje się bardzo dobrze. Antczak uzasadniła potrzebę kontynuowania badań oraz porównywania ich wyników z rezultatami analiz z innych ośrodków kształcenia przyszłych nauczycieli bibliotekarzy.

Drugi artykuł, zatytułowany „Wpływ biblioteki szkolnej na kulturę czytelniczą młodego pokolenia”, jest wynikiem współpracy Bogusławy Staniszewskiej i Bogusławy Wenty – przedstawicielek Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego. Autorki nakreśliły problematykę czytelniczą w wybranych bibliotekach szkolnych w Łodzi, uwypuklając rolę rodziców, bibliotekarzy i akcji promujących czytelnictwo w rozwoju intelektualnym dziecka. Szerzej omówiły *Festiwal Bibliotek Szkolnych*, mający w 2011 roku już swoją dziesiątą, jubileuszową edycję. Odbywające się w ramach przeglądu konkursy dla szkół podstawowych i gimnazjów zachęcały do wspólnego czytania. „Razem czytamy piękniej”, „Anegdoty z biblioteki” czy „Rodzina w bibliotece” to tylko niektóre przykłady festiwalowych form aktywności. Autorki podkreśliły, że biblioteka to miejsce niezwykle potrzebne, dostępne dla każdego, zarówno w przestrzeni wirtualnej, jak i rzeczywistej.

Następny artykuł w tym zbiorze zaprezentowała Irena Nałęcka – nauczyciel bibliotekarz jednej z łódzkich szkół podstawowych. W pracy zatytułowanej „Formy promocji czytelnictwa wśród uczniów na przykła-

dzie Szkoły Podstawowej nr 153 w Łodzi” autorka porównała stan czytelnictwa łódzkiej biblioteki z wynikami badań Katarzyny Wolff z 2009 roku. Podkreśliła znaczący spadek zainteresowania książką w domowym zaciszu, jak również fakt, iż obecnie głośnie czytanie nie jest uznawane za niezbędny element wychowania dziecka. Aby przeciwstawić się takim działaniom, bibliotekarka organizowała liczne akcje promocyjne na rzecz czytelnictwa swoich uczniów. Poprzez aranżowanie różnego rodzaju konkursów, wystaw i festiwali łódzka biblioteka szkolna stała się miejscem przyjaznym dla dziecka, wprowadzającym je w świat literatury, kultury, sztuki i sportu. W artykule dominują liczne przykłady zorganizowanych spotkań, które mogą być wzorem dla początkujących nauczycieli bibliotekarzy. Nałęcka podsumowała swoje rozważania optymistycznie, analizując statystyki biblioteczne łódzkiej placówki. Dzięki zaangażowaniu bibliotekarki i wprowadzeniu nowoczesnych form pracy z czytelnikiem liczba wypożyczonych książek wzrosła o 26% w ciągu jednego roku sprawozdawczego.

Kolejny tekst opublikowany w omawianym zbiorze pt. „Praca z czytelnikiem z wykorzystaniem bajkoterapii i dramy” napisany został przez Hannę Jastrzębską-Gzellę – doradcę metodycznego Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego (LCD-NiKP). Autorka omówiła biblioterapeutyczne i pedagogiczne efekty pracy z czytelnikiem. Wymieniła trzy typy biblioterapii: klasyczną, terapię przez baśń oraz bajkoterapię. Szczegółowo omówiła możliwości zastosowania poszczególnych typów biblioterapii oraz przewidywane jej rezultaty. Podkreśliła znaczenie pedagogicznego oddziaływania dramy w procesie biblioterapeutycznym. Zaznaczyła, że dzięki dramie dziecko łatwiej wchodzi w role społeczne, lepiej radzi sobie z problemami w domu i w szkole, nawiązuje głębsze i trwalsze relacje interpersonalne z rówieśnikami. W końcowej części artykułu zaakcentowano znaczenie zajęć psychologiczno-pedagogicznych w procesie edukacji.

W artykule pt. „Wykorzystanie Internetu w edukacji dzieci i młodzieży”, autorstwa Zbigniewa Gruszki – doktoranta i pracownika Katedry Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Łódzkiego – omówiono wykorzystanie Internetu w procesie edukacji dzieci i młodzieży. Autor przypomniał historię powstania Internetu. Podkreślił, iż wśród nauczycieli nadal pokutuje pogląd o konkurencji między książką tradycyjną a Internetem. Przeciwnicy tego nowoczesnego medium uważają, że „korzystanie z globalnej sieci zuboża zasób leksykalny młodych ludzi, narzuca im punkt widzenia, sprawia, że lektura książki wydaje się mniej atrakcyjna” (*Między*, 2011, s. 83). Gruszka podkreślił znaczenie dostępu do stron www takich instytucji, jak muzea, biblioteki, ośrodki naukowo-badawcze oraz do baz danych, słowników, encyklo-

pedii w wersji online. Nowym, interesującym zjawiskiem są również tzw. platformy e-learningowe, których zastosowanie autor wnikliwie omówił. W ostatniej części artykułu przedstawiono wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w wybranych szkołach podstawowych w Łodzi. Za pomocą tabel zaprezentowano szereg danych, m.in.: ilu nauczycieli i z jakim stażem zawodowym wykorzystuje Internet podczas zajęć lekcyjnych; powody, dla których nauczyciele korzystają z Internetu; częstotliwość tych lekcji. Odrębnym zagadnieniem była odpowiedź na pytanie, czy Internet rozwija zainteresowania książką, lekturą i nauką. W podsumowaniu Gruszka zwrócił uwagę na problem prywatności w sieci. Przestrzegł dzieci, młodzież i osoby dorosłe przed umieszczaniem w sieci swoich danych osobowych i adresowych.

Z kolei Barbara Baklińska omówiła pozytywne skutki koordynowanej przez siebie w Łodzi akcji *Cała Polska Czyta Dzieciom*. Autorka podkreśliła dobroczynny wpływ imprezy na intelektualny i emocjonalny rozwój dziecka. Baklińska krótko omówiła działania Fundacji ABC XXI (obecnie funkcjonuje jako Fundacja ABC XXI – Cała Polska czyta dzieciom) na tle potrzeb dziecka związanych z książką. Podała swego rodzaju receptę co czytać i jak czytać, aby dzieci bezpiecznie wprowadzić w świat literatury i pasji czytania.

Przedostatni tekst w tym zbiorze porusza problemy promocji czytelnictwa w czasopiśmie podejmujących tematykę książki dziecięcej. Magdalena Przybysz-Stawska w artykule „Między dzieckiem a książką», czyli formy promocji czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży na łamach czasopisma „Guliwer: dwumiesięcznik o książce dla dziecka” w latach 1991-2009” podkreśliła istotną rolę książki w życiu dziecka, wpływ czytelnictwa na emocje, uczucia, rozwój wyobraźni oraz funkcję terapeutyczną czytania. Autorka przedstawiła historię powstania czasopisma „Guliwer”, skupiając się na cyklu tematycznym pod hasłem „Między dzieckiem a książką”. Przez pryzmat zmian wydawcy, redakcji oraz autorów wykreowała wizerunek periodyku o wysokim poziomie merytorycznym, do którego piszą najwybitniejsi badacze książki dla młodego odbiorcy, nauczyciele-bibliotekarze, filolodzy polscy, historycy literatury, psychologowie i pedagodzy. W prezentowanym dziale zamieszczane są teksty poradnikowe opisujące formy pracy z tekstem, stan czytelnictwa oraz recenzje interesujących książek. Często pisano o wydarzeniach bieżących – festiwalach i imprezach bibliotecznych, wydawcach i rynku książki dziecięcej. Niezwykle cenne były artykuły z pogranicza biblioterapii i psychologii, teksty omawiające korzyści płynące z głośnego czytania oraz znaczenie inicjacji czytelniczej i dramy w procesie edukacji dziecka. Różnorodność publikacji w „Guliwerze” sprawia, że czasopismo utrzymuje się na rynku już ponad dwadzieścia lat.

Jest chętnie czytane nie tylko przez naukowców, ale również przez nauczycieli bibliotekarzy i wszystkich zainteresowanych problematyką książki dla młodego odbiorcy.

Tom zamyka artykuł Koniecznej „Książka dziecięca jako przedmiot badań naukowych”. Tekst stanowi podsumowanie dotychczasowych badań nad czytelnictwem i recepcją tekstów dla młodego odbiorcy. Autorka zaprezentowała ewolucję kształtowania się formy książki dziecięcej w Polsce od drugiej połowy XIX wieku do czasów współczesnych. Rozważania rozpoczęła od książki o wyraźnym oddziaływaniu pedagogicznym, następnie omówiła książkę zabawkę, a na koniec potraktowała książkę dziecięcą jako nowoczesne medium. Konieczna przedstawiła stan badań nad omawianym zagadnieniem. Przywołała prace wybitnych przedstawicieli dziedziny, jak Jerzego Cieślikowskiego, Radosława Cybulskiego, Janusza Dunina, Karola Głombiowskiego, Krzysztofa Migonia, Joanny Papuzińskiej, Ireny Sochy czy Michała Zająca. Wiele miejsca autorka poświęciła ilustratorom, artystom i edytorom mających wpływ na morfologię wydawnictw, podkreślając, że tematyka książki dla młodego odbiorcy nie została jeszcze zbadana.

Między teorią a praktyką... to praca ciekawa, inspirująca do dalszych badań czytelnictwa dziecięcego w kontekście przemian społeczno-kulturowych. Wybór materiału badawczego był trafny, a ocena przedstawionych zjawisk wnikliwa, szeroka, poparta badaniami. Całość pracy posiada spójną kompozycję. Zakres tematyczny bardzo dobrze wpisuje się w potrzeby polskiej oświaty, pozwala na nowo odkrywać potrzeby czytelnicze młodych ludzi, ich pasje i problemy w zakresie kontaktów z książką. Zaprezentowane w tekście zagadnienia mogą stać się przyczynkiem do dalszych, pogłębionych dociekań w tej dziedzinie.

Zamysłowi powstania niniejszej publikacji przyświecał jeden cel – ukazać praktyczną i teoretyczną stronę pracy z czytelnikiem dziecięcym. Zamieszczone teksty skierowane są głównie do czynnych nauczycieli bibliotekarzy oraz do kształcących ich nauczycieli akademickich. W pracy podano liczne przykłady, jak zachęcać uczniów do czytania, publikacja może więc stać się skarbnicą wiedzy dla początkujących bibliotekarzy i animatorów czytelnictwa.

Bibliografia

Dr hab. prof. UŁ Jadwiga Konieczna. „Katedra Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej w Łodzi” [online]. 2011 [dostęp: 2011-12-18]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.kbin.uni.lodz.pl/index.php?trec=7>.

Dr Magdalena Przybysz-Stawska. „Katedra Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej w Łodzi” [online]. 2011 [dostęp: 2011-12-18]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.kbin.uni.lodz.pl/index.php?trec=13>.

Dr Mariola Antczak. „Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej w Łodzi” [online]. 2011 [dostęp: 2011-12-18]. Dostępny w World Wide: <http://www.kbin.uni.lodz.pl/index.php?tresc=2>.

Informacje o LCDNiKP. „Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego” [online]. 2011 [dostęp: 2011-12-18]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.wckp.lodz.pl/index.php?id=%281onas%29>.

Mgr Zbigniew Gruszka. „Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej w Łodzi” [online]. 2011 [dostęp: 2011-12-18]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.kbin.uni.lodz.pl/index.php?tresc=5>.

Konieczna J, Antczak M. (red.) (2011), *Między teorią a praktyką: wybrane zagadnienia z zakresu kultury książki dla dzieci i młodzieży*. Łódź.

Papuzińska J. (1981), *Inicjacje literackie, problemy pierwszych kontaktów dziecka z książką*, Warszawa.

Wolff K. (2009), *Spółeczny zasięg książki w Polsce w 2008 r. – komunikat z badań Biblioteki Narodowej* [online]. [dostęp: 2011-12-18]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bn.org.pl/download/document/1237800509.doc>.